

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Refellitur ratio præcedens. c. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

quod satis non est ad rationem generationis, hæc enim ex vi sua propria intra genus suum producere simile in natura principio producendi.

CAPVT. VI.

Resolvitur ratio præcedens.

Ratio prædicta Caietani, & Ferrari. licet primo aspectu subtilis videatur, penitus tamen considerata parum momenti habet, eam fuisse impugnata Canariensis in articulum secundum huius quæst. p. 4. commentarij, & nos etiam nonnullis alijs rationibus confutabimus. Primum quidem ego non video, cur ille pars, *Ex vi sue processionis*, addenda sit definitioni generationis, quando sine illa optime explicatur natura generationis & genti. Nam si aliquid procedat viuentis à viuentis in similitudinem naturæ, ut Eva processit ab Adamo, propterea generatione non procedit, quia illa pars, *A principio coniuncta*, ei non conuenit; si tamen illa etiam conueniret, ut à nobis in r. c. explicata est: tota definitio, & natura generationis ei quadraret. Denique quidquid procedit simile in natura viuentis à viuentis, & à principio coniuncto, non potest non procedere tale, non ex accidenti, sed vi ipsius productionis & generationis, & ita non potest non vere generari, & esse filius, frustra ergo addunt partem illam, *Ex vi processionis*, tantum ut verbis videantur sibi vim argumentatoriam eludere, siquidem omne illud, quod in creatis ex accidenti, & aliunde, quam ex vi processionis producit simile viuentis, sufficienter excludi potest à ratione genti aliqua alia parte definitionis: cumque ex creaturis videantur desumpta prædicta definitio: eodem modo (seclusis tantum imperfectionibus) Deo est accommodanda, ut c. r. notauimus, nec noua aliqua pars addenda: quare si propter solam difficultatem; quæ in diuinis prædicta habet definitio sequendo modum Philosophandi Caietani, & aliorum; additur illa pars, quam in humanis non erat necesse addere, videtur sane effugium hoc excogitatum & inutile.

Sed age, addamus illam partem, *ex vi processionis*, & probemus adhuc assignatam rationem non esse sufficientem, ut processio Spiritus Sancti non sit generatio hoc pacto. Vel filius procedit similis, in natura ex vi processionis, quatenus est per intellectum, aut quatenus est per talem intellectum non quatenus per intellectum: sic enim omnis processio per intellectum esset generatio, ergo quatenus est per talem intellectum; cum ergo additur illa pars, *Ex vi processionis*, non de processione per intellectum in vniuersum intelligenda est, sed de tali processione, quæ verbum procedit, scilicet diuinitatis intellectus: sed si ita loquamur de processione Spiritus sancti, eodem modo procedit similis in natura ex vi talis processionis, nempe per diuinam voluntatem, ergo Spiritus sanctus non minus erit genitus, quam filius.

Respondent aliqui, hoc habere peculiare processionem verbi, quod per eam, quatenus est processio per intellectum vniuersæ, procedit simile principio, sed quatenus est per intellectum, procedit similis in natura: at vero Spiritus sanctus vtrumque habet, & quod procedat similis, & quod procedat in eadē natura ex vi talis processionis, & neutrum habet ex vi talis processionis per voluntatem,

tem, quatenus voluntas est. Sed hoc frivolum est, quia pars illa, *Ex vi processionis*, ita additur definitioni, & ad totam refertur, ut significet, totum illud quod est esse simile in natura, provenire rei genitæ ex vi processionis, quæ procedit non aliunde: quare si totum non conuenit Filio Dei nisi ratione talis generationis, parum refert, si ei conueniat procedere similem ex vi processionis per intellectum, ut potius ei quadraret generationis definitio, quam Spiritui sancto: & satis videtur ut Spiritui sancto conueniat, si ei conuenit vtrumque scilicet procedere similem, & in natura ex vi talis processionis. Quare omnia hac solutione, ad Caietani, & Ferrariensis doctrinam veniamus.

Est autem nobis probandum contra Caietani, processionem tam per voluntatem, quam per intellectum diuinum secundum suam rationem specificam propriam, & intrinsecam intra gentis processionis, procedere aliquid simile in eadem natura: hoc autem sic ostenditur. Primum amor in vniuersum tam amicitia, quam cōcapientia optime diuiditur per creatum, & increatum, quæ duo plus differunt, quam duæ differentia sub eodem genere; differunt enim Analogicè, quia in nullo vniuerse conueniunt, quare amor creatus, & increatus sub his rationibus essentialiter primo diuersi sunt: neque creatum accidit amoris nostro, neque increatum amoris diuino: creatus igitur amor intra suum genus vsque ad ultimam speciem semper est essentialiter accidens, & ob id semper ex vi sua in proprio genere, & natura producit accidens, & similitudinem tantum representationis, non similitudinem in eadem natura cum principio: quocirca per illum intra proprium genus nunquam procedit filius, aut aliquid propriè gentium. At amor diuinus est in alio genere omnino diuerso, scilicet in genere increati: omnia enim, quæ Deo conueniunt & creaturis, plusquam genere differunt, eius autem natura intra propriam genus est, esse increatum, non pendens ab alio, non accidentiū, sed substantiale, ut ita velle Dei ex propria ratione habeat esse substantiam, & idem sit cum ipso esse Dei, licet nostro modo cōcipiatur, ut affectio substantia illius, ergo ex vi propriæ naturæ, & specificæ differentia habet, producere simile in natura, quia est substantialis amor.

Secundò, hæc est propositio in quarto modo dicendi per se, *Amor diuinus producit Deum*, ergo hoc conuenit illi ex vi principij, non ex subiecto, in quo recipitur, quasi ex accidenti, sicut per se est calori calefacere, at vero indurare, non est per se, sed ex accidenti prouenit ratione subiecti. Quis enim dicat accidentariū esse, & non per se conuenire amoris diuino ex natura sua, producere Deum: sed id prouenire illi ex accidenti ratione subiecti præsertim quia amor diuinus nō operatur in natura diuina, ut in subiecto, sicut calor in luto, sed ita operatur in natura diuina, ut ab ea habeat vim producendi Spiritum sanctum; vel quia voluntas suapte natura idem est cum natura diuina, vel quia licet à nobis, ut affectio naturæ concipiatur; intelligitur tamen secunda virtute illius, ut principij primarij, ad producendum Deum in eadem natura. Quare ita ponitur principium proximum voluntas nostro modo concipiendi modificata relatione, sicut disputat. 164. dicemus, ut ipsa substantia etiam modificata sit primarium, & præcipuum,

33-
Ratione
differentia
intrinsece
processionis
procedere
spiritum
sanctum, ut
Dei essen-
tialiter.

34-

Idem pro-
batur sa-
cundo.

pium, virtute cuius exeat persona in eadem numero: est ergo per se Spiritui sancto, procedere simile in eadem natura, quatenus ad principium suæ productionis refertur, ac proinde processio eius, ut est à tali principio, per se habet producere simile: non ergo per extraneam differentiam, & accidentaria, sed intra genus proprium, id habet.

Tertio, tametsi intellectio in quocumque intellectu producat similitudinem representationis rei intellectæ, & principij intelligendi; tamen in genere creati nunquam producit simile in natura substantiali: ideoque nulla intellectio in eo genere est generatio, sed illa solū intellectio, quæ est diuina, & in genere increati: hæc enim est substantia, & esse ipsius intelligentis, sicut amor increatus est esse ipsius amantis, vel ergo esse diuinum est intrinseca differentia non propria intellectio in suo genere, vel propria & intrinseca: si extrinseca, sicut dixit Caietanus de amore; ergo quod procedit in Deo ex vi intellectio in diuina, in proprio genere, & ex propria differentia non procedit genitum; sed ratione subiecti, & extraneæ differentie, vel ergo utraque persona non est genita, vel utraque genita esse debet. Si vero esse diuinū est propria, & intrinseca differentia intellectio in suo genere, erit etiam amoris; & ita utraque persona eodem modo procedit similis ex vi talis processio in: utraque igitur erit eodem modo genita. Accedit quod S. Thomas art. 2. huius questionis inde probat, verbum in diuinis procedere in eadem natura, quia procedit per intellectio in, & intellectio Dei est esse ipsius Dei. Et in solut. 2. eiusdem art. ait, ideo verbum in nobis non procedere simile intelligenti, in natura substantiali, quia intelligere in nobis non est substantia & esse intelligentis: in Deo autem ideo procedere simile producenti in eadem natura, quia est substantia, & esse ipsius Dei intelligentis, quibus verbis procul dubio assignantur propria, & intrinseca differentia diuinæ intellectio in, ex qua provenit, ut producat simile principio producenti in natura substantiali, sed idem prorsus eodem modo dicere possumus de amore; nempe in nobis per illum non procedere aliquid simile in natura substantiali, quia est ipsa substantia, & esse Dei non aliter quam intellectio, per illum procedere simile in eadem natura; est ergo eadem omnino ratio intellectio in diuinæ, & amoris.

Alij nouum effugium verbis solum cōstitutum excogitarunt, cum reuera nihil diuersum à Caietano dicant: asserunt ergo, discrimen esse inter voluntatem increatam, & intellectum increatum: quod voluntas etiam quatenus increata, & diuina est, ex proprio genere, & propria veluti differentia, quam dicunt esse diuinam, & increatam, non producit simile in substantia, sed quatenus in natura diuina operatur, ratione cuius, quæ in ea producuntur, sunt sicut cum ea, cum nihil extraneum secum admittit, possit intellectus increatus, quatenus increatus est, ex propria differentia producit simile in natura substantiali, quia, quatenus increatus est, videtur ipsamet essentia diuina, ut specie intelligibili, & principio intelligendi: quod sane principium, nisi in subiecto, in quo operatur, sit impedimentum, ut est in creaturis beatis, postulat producere sibi simile in natura substantiali: atque idcirco in Deo hoc peculiare

habet intellectio, quatenus talis est, ex proprio genere; ut producat simile, non item amor, nisi ratione subiecti. Ecce isti rursus incidunt in Caietani distinctionem, iam satis à nobis impugnatam. Nam quamuis fateantur creatum, & increatum, diuinum, & humanum esse differentias per se intellectus & voluntatis; illud tamen, quod est esse in natura diuina, putant esse extraneum, ratione cuius, non autem ratione propriæ differentie amoris diuini affirmant, Spiritum sanctum procedere similem in eadem natura, quod meo iudicio iam satis impugnatum est.

Sed eos demum virgimus primum hac ratione: amorem esse diuinum, ita est per se differentia amoris Dei, sicut esse increatum: diuinum autem dicimus, non quia sit, in natura diuina solum, ut in subiecto, sed quia sit ea, ut à principio dilectionis: nec enim dilectio est à nuda voluntate, nisi quatenus voluntas est in natura diuina, & intellectio eius nostro modo intelligendi, & ab ea fecundatur ad diligendum, & producendum Deum in eadem natura, vel quatenus res ipsa est eadem cum essentia diuina, eandem cum ea fecunditatem habens: ergo in Deo dilectio ex suo principio, & non solum ex subiecto, producit simile, sicut intellectio: quare amorem esse increatum, idem est, atque esse diuinum, hoc est, à natura diuina, ut à principio fecundante voluntatem; esse ergo in diuina natura hoc modo, est per differentiam amoris, sicut esse increatum, ac proinde ratione propriæ differentie præcisæ, non ratione subiecti per amorem in Deo procedit Deus similis in natura.

Deinde Spiritus sanctus ita procedit per voluntatem patris & filij, ut procedat à filio sicut à verbo intellecto, quemadmodum in nobis verbum, vel intellectus est principium amoris, nisi quod in Deo verbum suum non tantum concurrat ut obiectum, nec tantum ut res dilecta (quamuis non concurrat ut finis) sed etiam, ut principium producat, & mutuo etiam diligens petrem, à quo per intellectio in processit; quatenus autem et verbo Deo procedit Spiritus sanctus, producat simile: ergo in principio suo proprio exit similis in eadem natura, & dilectio, quæ producat, et eodem principio habet producere similem; sicut si in nobis res intellecta, quæ est substantia, concurreret, tanquam principium producat ad producendum amorem; ut ex vi sua exiret substantia sine dubio procedens ex vi processio in propria specie produceretur similis. Hos autem fœdissimi auctores, quod intelligerent Spiritum sanctum tantum ratione nature diuinæ, tanquam subiecto procedere similem in eadem natura, cum tamen reuera non tantum rationem subiecti, sed etiam rationem principij natura diuina habeat, ut probatum est. Et hæc contra Caiet.

Adde etiam, quod tam in processio in intellectu, quam in processio in voluntate æquæ habenda est ratio subiecti, vel nature, in qua procedit id, quod producat: quia etiam in intellectu, id, quod procedit, producat simile in natura: cum producat per operationem inmanentem: per hanc autem non potest aliquid intra Deum procedere, quod sit accidens, aut substantia alterius nature: hoc autem non obest, quominus processio per intellectum sit generatio, ergo neque obitare debet, quo minus id, quod per

35.

Secundo
probat.Cōfirmatur
ex S. Thom.

36.

Recentiorū
effugium,
verbis non
re à Caiet.
sententia
diuersum.

voluntatem procedit, sic etiam genitum.

Sed adhuc respondent, hoc esse discrimen inter id, quod procedit per intellectum, & id quod per voluntatem producit, quod procedens per intellectum, ex vi proximi principij procedit simile in natura; proximum enim principium est essentia diuina, ut obiectum, quod cum intellectu, si in subiecto non inueniatur impedimentum, producit simile in natura; essentia autem diuina, non sic comparatur cum eo, quod procedit per voluntatem, sed tanquam remotum principium. Idcirco tamen differentia nullius momenti est; nam siue id, quod procedit, procedat simile est natura virtutis principij remoti fecundantis etiam proximum, siue ex natura virtutis proximi principij, parum referre videtur, ut id, quod procedit, dicatur genitum, nec vllus Scholasticus haecenus aliud postulauit ad rationem generationis, quam ut id, quod procedit simile in natura ex vi sui principij coniuncti, & non aliunde ex accidenti remotum autem principium coniunctum est. Accedit, quod proximum principium productionis per intellectum, quod est essentia diuina non producit simile in natura tantum, quia est proximum principium per modum obiecti, sed quia est idem de re cum intellectu ipsamque fecundat per identitatem: nam in beatis est principium proximum, & tamen non producit simile, quia non est idem cum intellectu: cur ergo non sufficiat voluntas in Deo esse idem cum essentia, & ab ea fecundari ad producendum simile in natura, ut dicatur generare si cur dicitur intellectus.

Iam vero contra Ferrariensem nullo negotio agere possumus, cum enim dicit, per intellectum in proprio genere, quatenus perfectissima est, produci simile in natura; per dilectionem vero, etiam perfectissimam non item; aut perfectissimam, intelligit intra genus creati sola intentione, aut alio modo perfectionis accidentariae, aut intelligit perfectissimam, hoc est, increatam & infinitam in genere entis, sicut est essentia diuina, si priori modo loquatur, non solum per amorem perfectissimam non producit simile in natura substantiali; verum neque per intellectum, quia nulla creata intellectio, aut amor est substantia, & esse ipsius operantis, sed accidens; & ita omne, quod per illas operationes procedit, est etiam accides, non substantia: si vero posteriori modo intelligat perfectissimam operationem, quatenus videlicet est perfectissima per essentiam, & increata; incidit plane in sententiam Caietani, aut facillime impugnari potest, quia tam Spiritus sanctus in Deo, quam verbum, quatenus procedit per operationem infinitam secundum essentiam, hoc est, diuinam & increatam, procedit similis in natura substantiali; uterque igitur eodem modo generatur, aut neuter. Nullum sane effugium manet Ferrariensi, nisi quod Caiet. comminiscitur de differentijs proprijs, & extraneis, quod satis superque a nobis praclusum est.

CAPVT VII.

Varatio, cur verbi processio sit generatio, non item processio Spiritus sancti.

Multo facilius, & verior est ratio assignata à Canariensi in comment. art. 2. huius quæst. ob quam processio verbi sit generatio, non autem

processio Spiritus sancti: quia scilicet verbum non solum vi suæ processionis procedit simile in natura, hoc est eiusdem cum patre natura, sed etiam ut imago patris, at Spiritus procedit quidem ut similis in natura patri & filio, à quibus procedit, sed non, ut imago illorum. Nam partem illam definitionis, in similitudinem naturæ, putat intelligendam non de similitudine, quæ ex vnitæ naturæ prouenit, sed de similitudine, quæ est imago; neque enim quævis similitudo est imago eius, cuius est similitudo. Sic vero intellecta illa parte, recte omnia constat, nec opus est addere aliam, quam Thomistæ ob illas Caiet. & Ferrar. magis subtiles, quæ veras distinctiones addendam esse existimant, nempe, ex vi productionis, sed cuiusque conuenit definitio generationis allata c. r. verè erit filius & genitus, illudque habebit vi suæ processionis, & modi procedendi etiam peculiari, non aliunde.

In huius sententiæ, & rationis confirmationem duo nobis probanda sunt. Vnum est, & de ratione filij quatenus filius est, non solum esse produci similem in natura, sed etiam ut imaginem producentis. Alterum est, in Deo solum verbum esse imaginem eius, à quo procedit; hinc enim optime inferitur, solum verbi processionem esse generationem, & ipsum verbum solum esse filium. Ex his autem duobus, quod posterius est, monstrabitur ex processu infra disput. 146. quare in presenti solum illud prius probandum superest; id autem colligitur ex patribus. Primum ex Athan. in Epist. de decretis Nicenæ synodi parum ante medium, ubi de filio sic loquitur, si cum imaginem nomines, filium hoc ipso eum esse indicaueris, quid enim simile Deo, nisi sua ipsius progenies? sentit ergo solo nomine imaginis exprimi proprietatem filij, quare cum dicit, quid enim simile Deo, &c. non loquitur de similitudine, quæ solū fundatur in vnitæ naturæ, aut qualitatibus: sic enim Spiritus sanctus est similis, ac proinde ratio Athanasii nihil probaret, sed loquitur de similitudine, quæ est propria imaginis, de qua in illa disp. 145. dicemus. Et Nazian. orat. 4. de Theologia quæ est 6. in ordine, sic ait, Breuis & compendiosa facillime paterne naturæ declaratio est filius. Omne enim quod genitum est, genitoris suum tacita quadam voce desinit, ac proinde paulo inferius ait rectè dici λόγον, Logon. Nam, & λόγος definitio dicitur. Ricard. etiā de S. Victore lib. 6. de Trinit. c. 19. 20. & 21. asserit ideo Spiritum sanctum non esse filium, quia non est imago patris: putat ergo de ratione filij esse imaginem patris, tamen ipse explicet rationem imaginis, quam inquit in filio reperi, non in Spiritu sancto, alio modo, quam nos; ille namque eo dicit filium esse imaginem patris, quia accipit ita ab eo naturam, ut eam rursus alteri communicare possit; nos verò in eo esse dicemus rationem imaginis, ut verè patrem repræsentet, quæ nullo modo conuenit Spiritui sancto, ut in ea disp. 145. c. 5. ostendimus. Deinde Anselm. in Monologio c. 11. do 33. eandem videtur rationem secutus, proponit enim prædictam difficultatem his verbis. Quid ex-

li generatio est, quia procedit per eam verbum, ut imago patris.

41.

Athan.

42.

Anselm. In quo consideratio imaginis.

filio